

Скандал

КУПИТИ

«Скандал» - це нова збірка оповідань письменниці й поетки Людмили Таран.

Тексти, зібрані у цій книжці, - це своєрідна археологія пережитого: дисидентство, (не)прийняття себе та свого походження, своєї сексуальності, «неправильних» почуттів. Самі ж тексти вибудовано на контрастах: курйози і трагедії, батьки і діти, любов і смерть, війна і мирне життя. Авторка постійно розхитує читача на емоційних гойдалках, гартуючи тим самим витривалість, силу й любов до життя.

Людмила Таран - поетка й авторка малої прози, зокрема книжок «Остання жінка, останній чоловік», «Айвенко», «Яблуня».

ЛЮДМИЛА ТАРАН

СКАНДАЛ

Людмила Таран

Скандал

віхОла

Київ · 2024

ІНША АДЕЛЬ, АБО ДВІ ІСТОРІЇ

Кров шугонула Аді в голову. Підкосилися ноги. Підлога — мало не сторчма.

Зиркнула на себе у дзеркало — ніби лезом черкнула по обличчю.

Щойно випромінювала пахощі J'ador. І раптом — від неї смердить потом. Як від перекупки на базарі.

Не тільки лице — й шия палає. Аді невтямки, що сталося. З нею.

П'яною, ламаною ходою повернулася до крісла. Впала в нього. Втупилася в телеекран: програма тривала. Почалося так звичайно: Адель перемикала канали, шукаючи щось легеньке, бездумне, і — натрапила. Наткнулася...

У студії були тільки чоловіки, четверо: троє гостей і ведучий. Усі — презентабельні, доглянуті, спортивні. Ада ще з перших позирків на екран оцінила зовнішність кожного й те, як вони трималися. Оцінила майже автоматично, звично для жінок. А вже потім зрозуміла: мова — довкола сексуальної меншини, гомосексуалів. Точніше — про гомофобію. Експерт, як можна було здогадатися про роль чи не найстаршого з чоловіків, говорив спокійно і впевнено. Поважність сказаного потверджували навіть окуляри у, мабуть, роговій оправі (не пластмаса ж), які він то надівав, то тримав у руці. Двоє інших довірливим, так само спокійним тоном розповідали про свій вихід «із шафи», камінгаут. Аделя вперше почула вислів і автоматично ніби поклала його на поличку в закамарках пам'яті: це означає зізнатися не тільки собі у своїй «нетрадиційній сексуальності», а й оточенню. Або — ось як зараз, перед камерою, мало не цілому світу.

Ада спершу слухала впіввуха, навіть хотіла перемкнути на інший канал. (Ах, це мене не стосується!) Та щось зачепило. Що? Наче змійка в її доглянутому тілі насторожилась. Підняла голову. Змійка нагло

запустила якийсь рух: гарячково укладались у ланцюжок епізоди Адиного сімейного життя. Надто — останніх років. Ланцюжок по-зміїному закільцювався — кров шугонула Аді в голову. Підкосилися ноги. Невже? Хіба таке може бути? З нею? У них? Олег?! Ніколи! Нізащо! Але...

Отут і засмерділо: не смаленим — а її різким, якого вона ніби зроду не відчувала, потом. І це — від витонченої, наче пісковий годинник, жінки?

Ада гарячково тре руками щоки, щипає себе за руки — автоматично, напівпритомно. «Добре, що ніхто не бачить», — зблиснула думка. Її накриває інша: «Он воно що!.. Ось чому — він ухилявся. Ухилявся? Уникав!»

Останнім часом саме Олег, а не Адель («У мене голова болить!» — не про неї), вислизав, ніби медуза з рук, від подружнього обов'язку. Ада занепокоїлася, але не тим, що спало б на думку першій-ліпшій. Не зрадою. Ада залізобетонно впевнена в Олегові. Точніше, в собі: він просто обожнював її, таку унікальну, вишукану, вродливу, ідеальну талановиту жінку! Про що не стомлювався повторювати мало не щодня. І вона вірила — як інакше? Вірила, бо знала: справді така. Вишукана, мов пісковий годинник. Ні, про якусь суперницю нема й мови! Хто може затьмарити її — неперевершену?

Спершу Адель засмутилася: може, в Олега — вікові чоловічі проблеми? Чи не зарані? Ах, теперішні мужчини такі вразливі, такі хворобливі... Яюсь вона делікатно натякнула йому на лікаря... Та ось тепер... Миттєво укладений ланцюжок асоціацій зловісно зблиснув. Натяками-підозрами. На доказ... надока... надо-з-з-з-з-с-с...

Ось вечірка, на яку торік узяв її Олег. А потім — і друга, де знову виник *той самий*. Ада враз бачить його — молодика, що крутиться біля її чоловіка. Молодик зграбний, пластичний, чимось схожий на павича. Адель хотіла тут-таки розпитати Олега, хто це. Але довкола

вирувало шампанське життя, і залишене на пізніше запитання випустило бульбашки.

Набігли й інші спогади: довгі Олегові розмови з кимось — чоловічого роду, таки чоловічого: він виходив із вітальні. Ада вухо не нашорошувала — ділові перемовини, справи. Тепер усе — в іншому світлі. Вкупі з надто щедрими його подарунками. Вона сприймала — як належне. І Адина кокетливо-ритуальна фраза «Ну, ти мене балуєш!» тепер відлунювала її ж голосом — як знуцання.

Хто тобі сказав, що він — гей? Із чого конкретного ти взяла дурне до голови, з чого? Може, все-таки — коханка? Вибирай, що краще: мужик чи баба?

О, цей запах поту — роздерла б себе! Нюх? Чуття? Нутро — така штука: нічого не пояснює, а, нанизавши в зміїний ланцюжок якісь уривки розмов, погляди, деталі, потрясає ним і нашіптує: це — воно. Воно?

Боже-боже, що мені робити?

Вимкнути! Зовсім! Одним рухом! Натиском на кнопку вимкнути все — телевизор, цілий світ.

Затулила обличчя руками.

Так он чого — замість у розкішний пансіонат... на море, як раніше домовлялися, як було заведено... узяв і чкурнув...

Ада — між іншим, Олег називав її також Адя чи Аделя — не чула, щоби якусь іншу так називали, окрім тієї співучої британки Adel, до самого імені котрої наша героїня ставилася ревниво. Та, зрештою, хіба далека попдіва — суперниця? Отож. Ада звикла, що вже кілька років поспіль вони з чоловіком приїзять сюди. Сюди, в цей іще чистий закуток, до моря. Ада любить комфорт. Ада звикла до опіки чоловікової від самого початку їхнього шлюбу — як інакше? Хіба вона — не варта? Вродлива: писана красуня, зовнішність модельки — у її сорок п'ять. Сина Олегові подарувала — він так хотів сина!

Талановита яскрава жінка, яка однією своєю появою в товаристві ошляхетнює його (Аделаїда й означає *шляхетне походження*), привносить аромат вишуканості. Як у молодості не терпіла Ада неакуратної богемності (ах, не чистять зуби ці художники, бо вони — генії!), так і нині не любить нахабного порногламуру. Тому — не на будь-якій тусовці, щоби показатись-помалюватись, вона виринає...

Адель — художниця. Їй не подобається слово «ілюстратор» — а саме так називають її у видавництвах, куди запрошують: то визначник рослин оформити, то атлас риб або пташок. У неї рука добре набита на таку роботу. Художню роботу, що за неї не всякий-кожний візьметься, бо — специфіка. Тут не відбудешся хитрою вигадливістю, за якою багато хто приховує нездалість, неточність рисунка. Та й просто невміння малювати.

Закінчивши художню академію, Ада бачила себе знаменитістю, чії витвори мають здивувати світ, принести їй не тільки славу, а й добрі гонорари. Хіба вона не варта? Однак... захрясла в тих своїх рибках-пташечках-метеликах, і вже боїться змінити амплуа.

Коли потрапила — якраз перед поїздкою сюди, до моря, — на виставку американця Волтона Форда у віденській галереї Albertina — ледве не стався серцевий напад. Ясно: і він, той Форд, свого часу набив руку на скрупульозному, достеменному зображенні звірів, пташок та іншої розмаїтої живності. А вже потім почав малювати свої гігантські аркуші, де ці птахи, тварини, комахи перетворювалися на символи фантастично-божевільного, шалено-дрімучого, винахідливо-збоченського людського світу.

Винахідливо-збоченського... Так ось же кажуть — уже майже годину триває токшоу — що ніяке це не збочення, гомоеротичний потяг, гомоеротична практика... Добре. Десь, із кимось, у когось — нехай. Практикується. Яке їй діло? У цьому світі все різноманіття не увібгати в кілька ідеальних зразків для наслідування. Життя не залити в чавунні

форми. Заширока людина — треба звузити... А хто, за якими такими лекалами звужуватиме? — ось питання. Інше, інакше — чуже для тебе. Ти не готова до нього. І це інакше бере за живе. Тебе, тебе — не когось. Перевертає твоє життя. Твій світ.

Ніби її, Аду, роздерли на кілька пасмуг. Але не розірвали до самого низу, до кінця, і тому ніби й тримається купи, та водночас вона — вже не вона. А хто?

Заломила руки. Ридає, аж труситься.

Впала на килим обличчям, б'є по ньому кулачками: «Олеж... ти мовчиш... ти боїшся... ти мене більше не любиш? — зміїсті килимові візерунки заплели її обличчя. Наче кручені паничі — огорожу. — Скажи мені правду! Такі, як ти, рано чи пізно... Ненавиджу! Ненавиджу!»

Кулачками по килимі гамселить.

Побачити його, негайно! В очі подивитися! В очі! Ви кликали у відрядження?! Так зненацька? У Белград. Коли це в нього, з ким почалося? Чи таким і був? Обманював її? Весь час придурювався? Приду-у-у...

Піт смердить — кішкою.

Стомила бити кулаками. Сльози — просто на килим. Обличчя поросло зміїстими узорами. Страшна. Порожня — мов дешева пластмасова лялька.

Іноді хочеться почепити життя своє на шворці, як вивішують білизну після великого прання. І подивитися на нього — ніби чужими очима. Сторонніми. Ніби вперше бачиш його, життя своє...

Картина стоїть у неї перед очима і, певне, стоятиме довго. Не картина — епізод життя. Вона, Деля, дванадцятилітня, зі скрипкою в тонких своїх руках, точніше, скрипка затиснута підборіддям, ліва рука

опущена, ніяк не хоче розслабитися, а в правій — смичок, тільки-но наканіфолений і тому пахучий, а Бела Григорівна зрідка покивує головою, прикривши очі своїми тремтливими повіками. На обличчі — ледь помітні веснянки.

Раптом учителька зупиняє Делю посеред п'єси легким помахом руки. Не строго, а співчутливо запитує:

— Що з тобою, Аделаїдо? Ти незібрана. Навіть скрипка — не на місці.

Бела Григорівна встає зі скрипучого стільця — здається, червоні «китайські» рибки з гобеленного полотна оббивки вистрибують услід за нею в повітря — і поправляє інструмент. Потім порпається-нишпорить у своїй сумочці, дістає звідти носовичка — білого-білого батистового носовичка, пахучого — і ніжно підкладає його під дівоче підборіддя. Лоскїтливі, хоч і приглушені, пахощі, наче від засушених помаранчевих шкуринок, які промовляють про чийсь вишуканість і затишок, огортають Делю. Обволікають її: стає тепло-радісно. І водночас — не по собі. Тієї ж миті, здається, чує тоненькі срібні молоточки, що легенько вдаряють їй у скроні. Їй так приємно й ніяково, коли вчителька, поправляючи скрипку, підкладаючи свого носовичка, мимоволі торкається тонкими довгими пальцями її грудей. Пунктир доторку — а цілий світ перевернувся. Деля заплющує очі, їй хочеться осунутися на підлогу, завмерти в ногах Бели Григорівни, хочеться, щоб вона нахилилася над нею й гладила, гладила, гладила її своїми такими рідними, такими добрими пахучими руками. Деля цього боїться і так сильно прагне — аж ось-ось розплачеться. Аби тільки вона, вчителька, така красива, така ніжна, заспокоїла й обняла, як мама... Ні, мама — зовсім не те, тут — інше, і слів не дібрати, не пояснити, в чому, чим — інше, інакше.

Делі свінуло: вона давно хотіла! Цих обіймів і погладжувань. І щоб — пахнути, як Бела Григорівна. Цих бажань боїться й соромиться: не

розуміє, чому боїться і чому соромиться. Незрозуміло, що з нею. Не знає, кому розказати, кого розпитати про це. Про що? Трепетне й ніжне, що заливає всю її, наче тонкостінну крихку вазу... Навіть Бела Григорівна їй нічого-нічого не пояснить, вона й сама... якась не така... Зачинила двері на ключа, підійшла до Делі — а вона тремтить, мов у лихоманці, і чекає, мовчки чекає. Тільки серце — тремоло... Зараз щось станеться, щось... І — сталося.

Вчителька, зітхнувши з глухим придихом, наче їй недобре, напівзаплющивши очі, без жодного слова, так само мовчки, проводить тихо-тихо по дівчачих ключицях, гострих підліткових ліктях, охоплює своїми пальцями обидві руки Деліні, затримує їх у своїх — цілу вічність. А потім обіймає всю дівчачу постать пульсуючу, притискає міцно до себе й цілує її. Цілує — легенько-легенько, наче пір'ячко. Губи — сухі. Чутно, як у них серце пульсує.

Деля згортається, як скрипковий гриф, як зародок — і виривається. Затуляє руками обличчя, падає на коліна й починає ридати.

— Дурненька, чого ти? Я ж нічого поганого не... Ти славна дівчинка, прекрасна дівчинка... Талановита! Я вірю в тебе, я...

І сама Бела Григорівна так само затуляє обличчя руками й, схлипнувши, починає плакати.

Ось тут Делі стає зовсім страшно. Туман тисне на горло, сушить його. Як далі жити? Що робити? Їй шкода вчительки, їй соромно — за неї і за себе. Водночас — радісно, щасливо, і це також страшно. Вчительці від неї чогось треба, вона чекає від неї чогось... Бела Григорівна... чи не боїться її, Делі? Мабуть, боїться — щоб вона не злякалася, не втекла. Не розказала батькам. Про що?

Тоді, дитиною-підлітком, Аделаїда не могла достеменно зрозуміти: ні себе, ні Бели Григорівни, ні того, що насправді сталося і чинилося в її тонкостінній душі. Одне пригадує ясно: тоді їй захотілося спати. Зненацька. Упасти на підлогу — і спати. Або — стати маленькою-

маленькою, щоб учителька взяла її до себе на руки, пригорнула до грудей і, наче немовляті, дала ті груди. Нехай би розстібнула повільно перламутрові гудзички на своїй білій блузці... Так, цього Делі хотілося. Та вона уривала думку, щойно та спадала на неї, мов наслання. Уривала, однак знала: як хочеться погладити!.. Красиві груди Бели Григорівни, на які Деля крадьки позиркувала, які пахли, коли вчителька підходила до неї близько, майже впритул, і поправляла поставу чи руку. Тоді дівчина ледве дихала. Заплющити очі. Припасти до грудей. Або осунутися вниз, до самих її стіп, обійняти коліна...

Від цього спогаду Делю накриває хвилиною радісного страху.

Вони переплелися в її житті в одне пасмо — страх і радість. Життя — між полюсами. У ній, у тілі, у естві — струм. Струм.

З тих далеких підліткових років почався особливий відлік буття Аделаїди. Музика, скрипка, сніп сонячного світла крізь вікно у класну кімнату музшколи, рідне обличчя Бели Григорівни в ледь помітних веснянках. Згадувала про неї з калатанням серця, наче дванадцятилітня.

Я ж люблю його, хочу бути з ним, хочу, щоб у нас було, як раніше...

Раніше — Олег завжди турбувався про все-все, оберігав Аду: вона така крихка, наче з лабораторного скла... Адель іншого життя не уявляла: тому й заміж вийшла за Олега — він обіцяв їй життя забезпечене, радісне. У ньому вона — як би це сказати? — віднайшла всі кольори. Спектра. Райдуги: від червоного — до фіолетового. Бізнесмен, статурний метросексуал — із таким хоч на Каннську червону доріжку.

І коли Ада довідувалася про драми, а то й трагедії життєві, про нещасливі сім'ї, покалічені долі, тяжкі хвороби, то завжди тихцем, лише в душі своїй, втішалася: хай у когось трапляється щось недобре,

у неї ж — усе чудово. Бо вона варта життя легкого, по килимовій доріжці, встеленій коли не пелюстками квітів, то листям, золотим листям, наче в доглянутих парках, як ось цей, біля моря...

Чого люди бояться визнати — прямо й однозначно — що понад усе прагнуть задоволення, необтяжливого життя? Хіба це кримінал? Гріх? Скільки разів Ада про це думала — роздратовано. Щасливе, приємне життя — можливе! Варто все робити вчасно, правильно, думати головою, все прораховувати, передбачати, взагалі — керуватися розумом, а не чортзна-чим. Працювати, але без натуги. Без наруги над собою. Радісно, натхненно. І тоді все буде чудово! Це було твердим, непохитним переконанням Ади, і його потверджувало її попереднє життя — ніби покинувало її головою: так-так, саме так.

Їй важко було зрозуміти, чому деякі знайомі нарікають на безгрошів'я. Звісно, грошей завжди мало, хоч скільки їх є. Та хіба справді може бути так, про що їй дехто прохоплювався: «Ледве зводжу кінці з кінцями. На хлібі й воді...» Невже справді? Не всі виростають у достатку — про це Адель здогадувалася, та не переймалася. Своя сорочка ближча... Сприймала як належне, що ось у неї все гаразд. Вона щиро сміялася, коли однокурсниця, яка вийшла заміж за сина якогось обласного партфункціонера, розповідала: їй було не по собі, коли обирала дефіцитне шмаття в спецрозподільнику. Це коли вперше. А далі звикла! До чого тут сором? Ада завжди мала все найкраще — одяг, взуття, харчування — й не надто переймалася тим: ані комплексувала, ані пишалася. Сприймала як належне і крапка.

Десь у глибині душі відчувала, що її життєва філософська підкладка — надто спрощена, підігнана під її конкретний випадок. Але саме так і склалося Адине життя: щасливе дитинство в центрі Києва, на Липках (влітку — дача, поїздки з батьками на відпочинок у Крим, на Кавказ або в Карпати), навчання в престижній школі, далі — в художній академії, заміжжя, добробут, який забезпечив передусім чоловік (але

ніколи не покидало відчуття, що постійний тил і опора — номенклатурні батьки). Усе ніби саме йшло в руки. Без натуги і зайвих зусиль. А хто стане шукати випробувань, крутих віражів собі на голову? Ах, вийти із зони комфорту. Ну й на вихід — хто хоче. Тільки не Ада: її цілком задовольняв плин її життя. Це ж не кримінал, не гріх. Досконале життя досконалої жінки. Витончена жінка, як пісковий годинник. Шлейф французьких парфумів.

І ось страшне, ніби метеорит, упало на неї. Усе розладналось — умить. Може, вона все це вигадала, накрутила себе? Може, це хвороблива фантазія? Звідки? Ніколи раніше не...

І тут на екрані — а думки й спогади Адині накладалися на токшоу, і це був якийсь нервовий меланж із переснованими, переплутаними нитками — пустили репортаж. «У Белграді (у Белграді! — Адою кидонуло) — марш на захист гомосексуалістів, дозволений сербською владою. Під тиском Брюсселя, — коментував закадровий голос. — Той марш перетворився на криваве побоїще, хоча півтори тисячі геїв охороняло майже п'ять тисяч поліціантів». Пішли кадри: молодики вимахують національними прапорами й скандують: «Смерть гомосексуалістам!» «Вони, — знову голос за кадром, — прорвали блокпости й напали і на поліціантів, і на учасників параду, названого “Гордість геїв”. Агресивні радикали жбурляють камінням, цеглою в демонстрантів, закидають їх пляшками з коктейлем Молотова і петардами».

І справді: то там то тут чулися вибухи. У кадрі — спалахи вогню. Мало не до неба — чорний дим.

Кров відринула від обличчя Адель. (Мабуть, тепер бліда як смерть, — майнуло.) Олег же — у Белград. Саме туди полетів!

— Адусю, прости. Термінове відрядження. У Белград. Начальство надумалося, а ти — лети.

Так він сказав, вибачливо схиливши голову.

«Ти — лети»... Тилети — тилети — тиле-тиле...

У телевізорі — полум'я на весь екран. Камера фіксує його то зверху, то ніби збоку, і на тлі темних будівель усе це попервах здається феєрично-веселим, ніби запланованим атракціоном. Та розпачливі людські крики перекреслюють будь-яку феєричність. Коментатор скоромовкою — про рукопашні бої і натиск бронетранспортерів.

А якщо Олега поранили? Вбили?

Адине нутро — на макову зернину. Вперше — у прірві. Так, уперше в житті вона — у прірві. Провалля. Затемнення. Висипається ніжний пісок із тонкостінного розбитого тіла.

Брязкіт скла — б'ють вітрини й вікна автобусів. Палають машини й кіоски. Звуки стрільби.

Вклякла в кріслі, нахилившись уперед. Ада, здавалося, не могла розігнутися — застигла. Там, на екрані, — справжні бої. І там — її Олег. Двадцять років. Разом. Що тепер?

Ніжний тонкий пісок ледь чутно шарудів. Витікав, наче кров. Крізь тонкі розбиті стінки піскового годинника.

Олег убитий. Він — убитий, його немає!

Бо — він — її — покинув. Він зрадив її. Він поїхав без неї. Невідомо з ким. Він прирік її на невідоме. Абсолютно невідоме життя. Не-її. Починати все спочатку, із чистого аркуша? Вона про це ніколи не думала. Вона цього не хотіла.

Олег убитий. Або — смертельно поранений. А вона — тут. І що може для нього?

Кинулася до смартфона. Його зеленкувато-прозоре вічко час від часу спалахувало в пульсуючій від телесвітла темряві. Гарячково послала виклик. Виклик пішов — довго, занадто довго.

Адель — уся в плескатому приладі. Вся — там. Відповіді не було.

Я так і думала. Я так і думала...

Ніби впали стіни — на Аду ринули всі жахи й страхи світу цього.

Пішла, як сновида, вмитися холодною водою. Із дзеркала, що збільшувало й без того простору — хоч самокатом ганяй — ванну кімнату, на неї глянула враз постаріла й змучена жінка.

Задушила б цими руками... — аж скреготнула зубами.

Як же я без тебе?.. — заридала.

Цілу ніч — у проваллі. В тілі — холодна змія. Змія піднімала з ліжка — гнала на унітаз. Унітаз утікав з-під сидниць. Видушувала з себе по кілька крапель. Змія не заспокоювалася. Гнала й гнала з постелі.

І якийсь раз, задираючи нічну сорочку, Ада зачепилася за щось на тілі. Підняла поділ мало не до шиї — вмить спала сонна пелена. На Венериному пагорбку стримів маленький задерикуватий пеніс. Схожий на той, якого бачила в сина, коли він був маленьким. Пройшлася рукою: так і є. Не приснилося. Холодний піт обварив. Рвучко здерла сорочку. Швиргнула її на кахлі. Підійшла до дзеркала. З темної кучерявої гущавини визиркував чоловічий атрибут. Хіба що мініатюрний. І через те — як жарт. Пародія. Та з того не легше! Адель боязко спробувала покрутити його: тримався міцно, мов пришитий. Мов і народилася з ним.

Не може бути. Ніколи. Ада гарячково занурила руки у волосся над переляканими вухами: вони аж відстовбурчилися. Пеніс не опадав — сповнений зухвалості: ось я! Є! А ти нічого про мене не знала!

Один за одним скелети виходять із шафи. Скільки їх? Передзвонюються кістками. Улю-лю!

Хто я? Чого — в мене? Навіщо — мені? Я — жінка, не чоловік. Не гермафродит. Я ніколи не хотіла змінити стать. Я люблю себе такою, яка є. Як була! Я не хочу! На хріна мені цей хрін! Одчепись од мене! Відпади! Як бородавка.

Ада кинулася до флакончиків, які стояли осібно від її багатой парфумерної колекції. Вушною паличкою, змоченою в йод, намазала

той відросток. Квацяла щедро, наче зафарбовувала аркуш гуашшю.

Не відвалився. Не відпав. Навіть не защеміло, не запекло, як буває від йоду, коли обробляти ранку.

У-у-у! — кулачками по дзеркалу. — Як тепер жити? Воно ростиме? Тоді не можна буде сховати його в купальнику. А як же у басейні? На пляжі? І що скаже Олежику? Але ж він...

Адина голова гойднулась, наче буйок на хвилях.

Раптом — чийсь кроки по кімнаті. Завмерла. Визирнула з ванної — заволати не своїм голосом. Але не почула власного крику. Просто на оголену Адель, криво посміхаючись, ішов коренастий, плечистий, міцної статури чоловік. Він був у військовому кітелі. «Позолочені» рельєфні гудзики поблискували навіть у тьмавому світлі.

— Манюня, йди до мене, моя кішечко! — чоловік простягнув руки, туго напнулися біцепси. Масивне його підборіддя ще більше подалося вперед. — Я — справжній мачо! Не те що голубі, мати їх перемать! — незнайомиць кивнув у бік телевізора.

Провалитися крізь землю! Адель упізнала його: це був саме той полковник. Раптом він хвацько рвонув на собі кітеля. Під ним — чорна мереживна жіноча комбінація: вона, здавалось, ось-ось трісне по швах. З диким, несамовитим реготом полковник намагається вхопити у свої розчепірені пальці той намащений йодом відросток. Ада шарпнулася, заверещала: «Олеже! Олеже!» Але — ні звуку.

Це був саме той полковник: страх висвітлив у пам'яті колись прочитане. З якоїсь там країни, досить цивілізованої, благополучної країни, кадровий військовий заповзявся самотужки наводити лад у неладі цілого світу. Він підстежував лесбійок — поодиноці, звичайно. Спершу гвалтував їх: у його таємному списку, який ретельно складав, було до десятка неправильних жінок. А потім убивав. Розшматовані тіла згодовував свиням на одній із віддалених автоматизованих ферм.

Або закопував у лісі. А починав із того — всяка пристрасть має набрати розгону, — що грабував будинки. Викрадав коштовності й жіночу білизну. Колекція пристрасті.

Відбиваючись від Адиних рук — намагалася подряпати фізіономію — полковник, гигочучи (міг в одну мить скрутити її в баранячий ріг), забавлявся з жертвою, наче кіт із мишею. Його широкі волохаті груди ходором ходили під напівпрозорою жіночою комбінацією. Ада блискавкою пригадала: полковник зодягав удома то одну, то другу комбінацію або нап'ялював бюстгальтер. Своє дефіле записував на відео. Для кого?

— Пропади пропадом! Збоченець! — Адель горлала, та знову — ні писку. — Щоб ти здох! А дусту не хочеш? Паскуда!

І вухом не вів.

— Я мачо! Я справжній мужик! Не те що ті слизняки!

Він водночас задирав комбінацію, демонструючи масивні стегна, і ліз ручищами до Ади. Намагався дістати її оголені груди. Схопленим банним рушником вона відбивалася від нього, ніби виганяла мух. Полковник відмахувався і знову ліз, гигочучи.

Це могло тривати безконечно, якби Ада не прокинулася. Вимучена безсонням, таки приспала свою змію. Задрімала. Маячня вимотала не менше, як тупе безсоння. Скелети вирвалися на волю.

У музучилищі Деля, щойно переступивши поріг, відчула себе на своєму місці. Здавалося, навіть стіни начеб обійняли її. Знала: скрипка — це доля, суть її життя. Під лопатками ворушилися пуп'янки її крил.

Та невдовзі виявилось: своєю музикою, просто своїм існуванням на світі Деля може комусь заважати.

Емма, однокурсниця Емма, начебто ні з того ні з сього почала не терпіти Аделью. А то й ненавидіти. Заздрість? Можливо, вважала: цій,

зі звичайного р-ц, районного центру, якоїсь там задрипаної Зачепилівки, все само йде в руки, легко дається. А ось вона, дочка таких відомих батьків, старанна й наполеглива, вольова й сильна, не може її наздогнати! Це несправедливо!

Педагоги ставили Делю у приклад — і працьовитість її, і допитливість, і невимушений артистизм. Краще б мовчали. Коли брала до рук скрипку — зливалася з інструментом, наче мала з ним спільний кровообіг. І це, виявляється, могло когось — наприклад, Емму — дратувати. Проходу не давала однокурсниці, пантрувала її, мов звірину.

Деля почала й собі придивлятися до Емми. Її налиті м'язисті литки й затовсті щиколотки, вся щільно збита постать нагадувала макітру. Для вареників. Для макогона. Дисонанс. Еммі не на скрипці грати — вона просто мордувала інструмент, хоч їй Страдіварі подай. Навіщо їй музучилище? Метала б диск або спис, штовхала б ядро. Іноді Делі шкода ставало Емму: як вона, бідненька, мучиться...

Емма — це один полюс життя Делі. Пекельний. Другий — Ярина. Ця темноволоса висока дівчина була старшою, на випускному курсі. Побачивши її тільки раз, почувши її віртуозну гру, Аделя пропала. Родимка над яскравими нефарбованими губами. Високі груди. Предовгі пальці — довші, як у самої Делі. Скрипка. Ярина — це скрипка.

Не раз вичікувала в коридорах, наче пташка на випадкове зеренце із рук милосердної людини, на Ярину. Повертала голову мало не на кожну постать, що здалеку хоч трохи могла нагадувати їй ту, котра наповнила життя такою тужливою пульсуюче-гарячою спрагою, яку могла виповісти тільки музика. І — лише скрипка. Це гостре — то відчайсно-кінецьсвітнє, то райдужно-осяйне — напруження болісно, до ярої крові, шліфувало єство Делі.

Красуні вславлені в обіймів томній зморі!

Пробуджують луну зітхання, повні зваб;
Тобі, як Пафосу, дивують світлі зорі,
Венера заздрити самій Сафо могла б —
Красуні вславлені в обіймів томній зморі^[1]!

Ярина ж — чи здогадувалася вона, ким стала для дівчини із зеленими лякливими очима і граційною мелодійною ходою, що її виступ на сцені училища, почутий цілком випадково, вразив випускницю? Та й не раз вона ловила на собі начебто випадковий погляд молодшої. Іноді вже й виглядала його, шукаючи понад головами, переважно дівчачими, у шумливих зграйках на перервах. Деля ж ніби вмирала щоразу, коли зустрічала Ярину поряд із хлопцями чи кимось одним із них, — із гарячими губами, гнучкими сильними руками і чомусь яскравими губами. Підійти б, мовчки обійняти її, прихилитися до плеча й тихо-тихо покласти пальці, пальці скрипальки, на обережні груди...

Емма якось у туалеті — лікарняно-білий полиск холодних кахлів — затисла Делю в куток. Та відразу відчула щось недобре. Внутрішньо струни тіла натяглися на кілочок. Губи, що їх вважають сексуальними, — пухкі й вивернуті — Емма підтисла й процідила крізь зуби:

— Ты, дрянная грязная девка, осторожно! А то как протащу тебя по комсомольской линии за аморалку^[2]...

Аделя хапонула повітря, сльози миттю підперли її зелені продовгасті очі — та широкої м'язистої Емми й слід вивітрився.

Яка ще комсомольська лінія? Таж давно ніякого комсомолу... Меч каральний...

За аморалку...

Деля забрела у сквер, глухий його закуток, і там уже дала собі волю. Як Емма довідалася? Що тепер робити? Кому розказати, з ким поділитися?

Пустеля. Ні з ким поділитися. Аделі завжди здавалося, що всі добре ставляться до неї: вона нікому нічого прикрого не робила. Була привітно-обережною, до підлості-капості й поготів не вдавалася. А тепер ось — у вічі й поза очі піде: «психічно хвора», «збоченка», «ізолювати», «таких забивали камінням», «ушивайся на острів Лесбос». Або просто — насмішувато-цікаві погляди, занадто цікаві... Пронизують наскрізь. Деля, мов прохромлена. Мертвий метелик на шпильці...

Одного Деля благала — щоби сталося диво. З Яриною. Якби вони зустрілися — відійшли б десь убік, щоб ніхто не бачив. І вона, Ярина, взяла б Делю за руку і простими словами... Що сказала б? І тут Аделя губилася. Їй не треба слів про те, що вона не зневажає її (за що? за те, що вона — не така, як усі, як більшість дівчат?). Делі — лиш одне: її вуста, її запах, її музикальне тіло. Скрипка...

Ярина не підійшла. Навпаки: десь зникла. Принаймні Деля так довго її не бачила, що гумовий час здався вічністю. І коли б не її скрипка — а заняття тривали доти, доки права рука просто відмовлялася водити смичком, — то, може, вона ступила б у повітря за вікном п'ятого поверху училища. Ступила б — розчинитися в стихії... Чи полетіти?

Хто, Лесбосе, з богів тебе судити годен,
Хто ганив би в трудах похилене чоло?
На горніх терезах не зважений ще жоден
Ручай твоїх плачів, що море прийняло.
Хто, Лесбосе, з богів тебе судити годен^[3]?

І ось у такий відчайний момент, коли Деля була сама-одна в гуртожитській кімнаті й не знала, куди подіти себе, у двері постукали. Гучно, грубо, різко. Не встигла відповісти — двері відчинилися. У кімнату ввірвалася Емма. Вона впала до ніг Делі, обхопила їх і заридала:

— Ты, дурочка, не видишь, что я тебя люблю? Идиотка моя! Любимая^[4]...

За вікном уже розлився південний світанок. Уперше тут, на морському узбережжі, Ада вийшла на балкон, не відчуючи жодної радості від близької присутності водної стихії. А бувало!.. А колись... Постояла кілька хвилин, викуривши натще ментолову сигаретку, яка відлунила в шлунку спазмом, збудила зміючку. Зітхнула — ніби видихнула душу. Ні, жодного бажання — ні на йоту. Знехотя, уповільненими, якимись аж стражденними рухами, чого з нею ніколи не бувало, Ада надягла пляжний халатик, зібрала свою рожеву пляжну сумку. Як вона тішилася такими речами, добираючи по кілька ансамблів відпочинкового прикиду! Чемодан тріщав од добротних фірмових лахів.

Усе тепер здалося Аделі не просто смішним, непотрібним, даремним, а бридким, огидним. Аж зі стравоходу піднялася до рота кислава слина. Знехотя почвалала на пляж, де такого раннього ранку нікого не мало бути. Але залишатися тут, в апартаментах, не могла: заснути вже не засне, життя закінчилося, фініта ля комедія. Пустеля. Пісок.

Хіба вона на таке заслужила? Думати, висновувати нитки якихось слів, які раз у раз рвалися, було так важко, так нестерпно, як і заглядати у найближче майбутнє.

Чергова у вестибюлі, відповівши на майже безшелесне вітання, подивилася на Аду зі здивуванням. Але тій було абсолютно байдуже. Пустеля.

На пляжі, їхньому чистому пляжі, відгородженому від дикого випадкового плебсу високою суцільною огорожею, і справді нікого не було. Аді від того полегшало й водночас — ще сильніше підняла в ній голову змія.

Кинула сумку на пісок. Метнула на нього халата й понуро, наче з обов'язку, з чийогось примусу, почувалала до чистої гладіні.

Море було спокійним, заспаним. Воно ще тільки готувалося показати свій норов набридливим галасливим відпочивальникам, які не знали, де подіти свій нутряний потяг до стихії, до природного, мінливо-незмінного, і через те більше галасували.

Та не ставали подібними на дітей.

Ада чудово плавала і вже звикла, що в таких відпочинкових місцях її запитували, чи не виросла вона десь біля великої води. Плавати з дитячого віку в басейні, який був чи не єдиним у столиці саме в їхньому престижному, фактично закритому для плебсу садочку, а потім, уже й не покидаючи, все життя у найкращих басейнах, де вже давно воду не хлорували, а очищали способами, прийнятними для обраних, наприклад, сріблом, — це теж була цілковита норма для Ади. Іноді сміялась: мовляв, виросла в басейні — як це досі не з'явилися жабра...

А тепер ось у тілі виросла змія...

Ада пливла й пливла, і ніжна водна стихія — поки що справді ніжна й молодильно-свіжа — шовково обволікала тіло. Ада пливла, це було цілком автоматично, завчено: не дбала ні про дихання, ні про злагодженість рухів. Давно поминула буйки, які похитували своїми помаранчевими головами на невисоких хвилях, — і так пливла б цілу вічність. Їй не хотілося повертатися. Повертатися туди, в те життя на березі. Вона розучилася жити, щось розуміти, вона позбулась опертя й сенсу, вона перестала бути собою, перестала бути — то навіщо назад? Пливти й пливти, поки стане сил, а там...

А що там? Вона, її тіло просто розчиниться в цій стихії, увійде в плюскотливу матерію, солону й байдужу. Це так природно, бо ж люди складаються майже з води, ось із такої солоної води, звідси вони вийшли, сюди вони мають і повернутися — як хоче повернутися ця

жінка, що їй здалося: за одну ніч вона настраждалася за все своє життя. Життя берегло її та пестило, вона — особлива. А що раптом зламалося? Чого? Чому?

Чекала, доки знесилиться. А потім...

Раптом у шию, навіть не у вуха, вдарив розпачливо-відчайний крик сина. Сина — не теперішнього, якому двадцять, а ще того, трирічного, коли він уперше потрапив на море. Якось Ада, як звикла була, запливла далеко, а син відчайним тужливим криком повернув її назад. Тоді.

І тепер.

¹ Шарль Бодлер. Лесбос. З Книги уламків. Пер. Михайла Москаленка.

² Ти, бридка брудна дівко, обережно! А то як протягну тебе по комсомольській лінії за аморалку... (рос.)

³ Шарль Бодлер. «Лесбос». З Книги уламків. Пер. Михайла Москаленка.

⁴ Ти, дурненька, не бачиш, що я тебе кохаю? Ідіотко моя! Кохана... (рос.)

ВЕРОНІКА ДІБРОВНА

Григорію Фальковичу

Я померла наглою смертю: тромб. Не знаю достеменно медичних подробиць-нюансів, але уявляю десь так: темно-червоний згусток крові штовхало-штовхало руслом, донесло до аорти — і запечатало її...

Яка вже різниця, що саме там відбулося?

Та й що тепер з'ясовувати, на що нарікати? Факт достеменний — на землі мене вже немає...

Та про дві речі мені дуже шкода: що ми так і не побували з ним удвох на Святій Землі — а так мріяли... начиталися, надивилися альбомів і карт, уявляли все, ніби живе...

А друге — що не взяли церковного шлюбу й не розписалися офіційно, як це в людей заведено, хоча кілька разів таки збирались, але переносили: то одне, то інше — все нахлинають і сідають на голову якісь ніби нагальніші справи. І ще витала над нами така думка: хіба узаконити стосунки — це головне? Це — занадто людське, усе-таки формальне, прагматичне: оформити на папері почуття свої. Права власності одне на одного. Світ не зовсім видимого, нематеріального — зафіксувати, закріпити видимим: бланки, підписи, гербова печатка... Людське, занадто людське — думали ми собі.

І даремне.

Ось тепер, із висоти, страшенно шкодую: і то з різних причин. Щодо таїнства шлюбу — було б усе-таки непросто здійснити його: де знайшлася б така екуменічна церква, яка обох нас прийняла б, стала б

спільною для нас? Та, вочевидь, ми чогось не розуміли: як узгодити певні моменти, як речі нібито формальні наповнити живим духом? Чи було замало віри і духовного знання? Принаймні в мене, бо я так і не збагнула достеменно тих його пасажів про Адама Кадмона, що ввібрав у себе небесне й земне, поєднав у собі жіноче й чоловіче начала. Якщо просто й щиросердо сказати (тепер уже не страшно... ні, таки соромно зізнатися й тепер), ця моя історія з Северином показала мені всю мою примітивність, дрібноту, незрілість як людини. Хоч там, на землі, я не любила критикувати себе і не дуже іншим дозволяла.

А щодо земних формальностей... Ось тепер, по моїй смерті, далекі родичі перегризуться між собою, успадковуючи мою квартиру. Ще й погрожувати хтось комусь буде... Хіба хотіла я посіяти розбрат і чвари? А так він, Северин, мій офіційний чоловік, мав би мою (за законом) квартиру, а власну віддав би своїй Марії. Знову вискакує демон приватної власності й наставляє різки. Ніяк цього не уникнути?

Київ-Київ — юдоль... нерухомості. Втім, Київ же на горах, а не в долині...

Але... все ніби уникаю завершити думку про свою людську обмеженість, жахливу червоточину. Бо тільки за межею вічності, пересіюючи прожите, пересвідчилась: не зізнаючись самій собі, не поспішала розписатися із Северином не лише через презирство до формальностей. Я боялася... Боялася, що він... усе затіяв зі мною, щоб рано чи пізно спонукати мене виїхати звідси геть. Ось моя червоточина, ось мій ґандж: недовіра до такої близької людини. Хоча мені здавалося: вірю йому до кінця, навіть більше, ніж собі. А насправді... Це страшне відкриття мучить мене досі, та нічого не можу змінити. Не можу навіть покаятися перед Северином. Пізно. Бо — межа, рубіж. Смерть.

Раптова смерть, без мук: дехто з людей там, на землі, про таку каже, ніби це — кончина праведника. Не знаю. Християни, навпаки,

вважають такий кінець страшенно прикрим: людина відійшла, не висповідавшись, не встигнувши причаститись, не діставши прощення, не попрощавшись із рідними.

Але в глибині душі... Я рада, що так сталося, коли вже сталося.

Чого гріха таїти? Коли ніби потайки від себе самої, забігаючи наперед, уявляла себе немічною, старою, і поряд бачила його, який змушений був би доглядати за мною, за моєю плоттю, що розкладалася на його очах...

І без докору (ні-ні, без докору й розчарування не обійшлося б...) думала собі: він не витримає такого випробування — бо вкрай мало чоловіків мають мужність до кінця доглядати за тяжкохворими. Нізащо не ганьбила б його за втечу від мене, прикутої до ліжка, однак... А так... я нічого не знаю, як насправді він обійшовся б зі мною, і в цьому моєму невіданні — якась дивна полегша, навіть радість. Бо вважаю: ніхто з людей не має права спеціально випробовувати іншу людину. Тільки Господові це дано. Ніколи нікого не випробовувала, та не хотіла б навіть мимоволі стати приводом, тяжким хрестом для когось. Тим паче — для Северина.

Тут, де вічність, де я позбавлена своєї тілесної оболонки, пам'ять, нехай вибіркова, таки існує, хоч і поодинокими спалахами, а земна притомність записана, закодована в моєму єстві. І при мені — я свідчу — пам'ять про мою маму. Маму, яка виснажена, мов дистрофік, наче жертва фашистського концтабору, лежала в ліжку без руху: із запалими щоками, запаленими очима. Вони, ті очі, все розуміли, вони про все говорили, і немічна сльоза котилася посірілим обличчям.

Я пригадую ті перестилання постелі, ті підгузки, вологе обтирання того, що залишилося від її колись повносилового тіла... Це постійно нашорошене моє прислухання: дихає? не дихає? Її висхлі, сумними торбинками груди... утягнене, запале між костями лоно — невже я там

колись була, брикала ноженнями, била о стінки його? Чого так страшно тіло людське обертається на прах?

Ні-ні, Господи, прости мене, грішну, коли б таке мало бути зі мною... — я дякую смерті за ту криваву крапку на моєму житті, за той тромб, який зірвався й запечатав серце моє.

А мама... чому мама... тому що — мама. І ще й тому — особливо — бо саме він, Северин, мимоволі спонукав зовсім по-іншому думати про неї, бідну мою мамочку...

Після розмов із ним я дивилася на себе у дзеркало теж по-іншому: чи схожа я на маму? Чим саме? Завжди вважала: тільки на батька. А маминого — нічого, жодної подібності. І чи була вона схожа на єврейку? Як на мене, начебто зовсім ні. І себе ретельно роздивлялася: що в мені, в моїй зовнішності — єврейського? Кажуть же: форма вух якась особлива... носа... вираз очей... Усе, мовляв, специфічне. Та нібито нічого такого. Якого? Немає в моєму погляді тієї пронизливо-тужної ноти, яку завжди відчувала в очах євреїв: тисячолітнього смутку, невитравного жалю. За зруйнованим Храмом? За покинутою невідь-коли землею предків? За розпорошеністю по всьому світу?

Северин усміхався: «Розмита єврейка! Розмита українка! Обніми їх у собі».

Наче це так важливо.

Я навіть приятельок розпитувала: схожа чи ні?

— Яка тобі різниця? — відмахувалися вони. — Жила раніше, і нічого...

Між нами не було заведено звертати на це увагу. А може, це при мені таких розмов не заводили?..

А для мене це стало важливим. Після того, коли Северин...

Після того, коли він... І почало все-все зринати в пам'яті, ніби з важкого, замуленого дна поволі підіймалося, наздоганяючи мене, перетікаючи з розмитих, у коричневих плямах, мов старі фотографії, спогадів, реплік, картин, — у якусь умовну рамку, яка сфокусовувала й оформляла те, що дрімало в мені, колись несвідомо пережите. Ніби почала чути якісь слова із запилюженої шкрябучої платівки вінілової: мейделе... хедер... Не повірите: вони й справді зринали в моїй голові: начебто доганяли зі значним запізненням. І звуки, і картини набували об'ємності, по-новому освітлювали життя, ставали до болю реальними. А якби Северин не дав поштовху — то ніколи й не проступило б те забуте, не відновилося, не проявилось, — ніби ніколи й не існувало, не було? Невже *він*, саме він, був покликаний змінити моє життя?

Та чи не егоїстична ця думка?

Мама моя звалася просто Марія. Давнє єврейське ім'я, це відомо. Начебто загальноприйнятіше, звичайніше для всіх, ніж Сара або Фріда, наприклад. Бо Марією могли назвати не обов'язково єврейку. Ось як донька Северина.

Довго не знала я, що мама насправді Мойсеївна. У паспорті була записана Михайлівною. Ні, ще дитиною я знала, що моя мама — єврейка. Вона із цим не ховалася, принаймні від мене, але ж і не носилася. Говорила, ніби між іншим. Час такий був. Так життя її призвичаїло — важко було відвикнути.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ